

Newsletter-ul este elaborat în baza emisiunii radiofonice din 08 februarie 2016, realizate de Asociația pentru Politică Externă (APE) în comun cu Friedrich-Ebert-Stiftung (FES). Emisiunea este difuzată de postul de radio Vocea Basarabiei. Emisiunea radio și Newsletter-ul sunt parte a proiectului FES și APE „Dialoguri de politică externă”. Conținutul poate fi preluat liber cu menționarea sursei.

foreign policy association
APE
asociația pentru politică externă

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

NEWSLETTER

BULETIN LUNAR • IANUARIE 2016 • NR.1 (118)

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Materialele sunt realizate de Lina Grâu – expert pe politică externă și relații internaționale, coordonator de programe APE.

TEMELE EDIȚIEI:

- 1.** Guvern investit pe fundal de proteste și instabilitate. **Nicu Popescu:** La actuala situație s-a ajuns nu din cauza unor factori externi, ci din cauza corupției clasei politice de acasă
- 2.** **Corneliu Ciurea:** Necesitatea stabilizării a fost considerată obiectiv prioritar, fiind preferată temporar combaterii corupției
- 3.** **Anneli Ute Gabanyi:** Ar fi o mare greșeală să ne imaginăm că o clasă politică poate fi schimbată peste noapte

Ultima perioadă a fost marcată de o serie de evenimente importante pentru Republica Moldova.

Germania și-a exprimat speranța în reîntronarea stabilității politice și continuarea reformelor proeuropene în R. Moldova. Vorbind la Bruxelles înaintea ședinței miniștrilor de externe din UE din 18 ianuarie, șeful diplomației germane, Frank-Walter Steinmeier, a spus că speră ca moldovenii să opteze pentru un guvern care să aplice „reforme necesare” și să coopereze cu UE și cu creditorii internaționali. Ministrul german a mai spus că în special reluarea dialogului cu instituțiile financiare externe „este importantă pentru supraviețuirea Moldovei”.

Parlamentul European a salutat investirea unui nou guvern în R. Moldova și i-a cerut să rezolve rapid problemele cu care se confruntă țara. Îndemnul este cuprins într-o rezoluție adoptată de legislativul UE pe 21 ianuarie, marcând prima aniversare a ratificării Acordurilor de Asociere de către Georgia, Moldova și Ucraina. În document se menționează că în primul an de asociere la UE, Moldova și-a mărit cu 62% exporturile pe piața comunitară.

Guvernul de la Chișinău va cere FMI să trimită urgent o misiune în R. Moldova pentru un nou acord, a anunțat premierul Pavel Filip, după prima ședință a executivului. Ministrul de Finanțe, Octavian Armașu, a declarat că până în luna mai este posibilă acumularea unui deficit bugetar de 4-5 miliarde lei, iar achitarea pensiilor și salariilor ar putea deveni o problemă începând chiar cu luna februarie.

Prima vizita externă a lui Pavel Filip, din 31 ianuarie, a avut loc la București, unde acesta discută cu premierul Dacian Cioloș despre acordarea unei prime tranșe din împrumutul de 150 milioane euro promis de București. La scurt timp după această vizită, Bucureștiul a trimis o scrisoare în care formulează condițiile pentru eliberarea banilor. Guvernul Filip ar trebui să prioritizeze clar agenda de asociere, să aleagă transparent un nou guvernator, să invite misiunea FMI la Chișinău, dar și să inițieze pachete legislative pentru ameliorarea sistemului bancar, îmbunătățirea mediului de afaceri, reformarea justiției și lupta anticorupție.

„Aceste reforme reprezintă nu doar implementarea Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană, ci sunt cel mai bun garant al stabilității și prosperității pentru cetățenii Republicii Moldova”, se menționează în scrisoarea semnată de Dacian Cioloș.

Guvern investit pe fundal de proteste și instabilitate

Cronologia investirii cabinetului Filip

Anul 2016 a început la Chișinău foarte agitat. Pe fundalul protestelor de stradă care s-au amplificat și au ajuns să reunească atât tabăra pro-europenilor din Platforma DA, cât și cea a partidelor pro-ruse conduse de Igor Dodon și Renato Usatîi, clasa politică a continuat încercările de a desemna un prim-ministru. Funcția

a rămas vacantă după demiterea pe 29 octombrie 2015 a cabinetului condus de unul dintre liderii Partidului Liberal Democrat, Valeriu Streleț.

Prima candidatură înaintată de președintele Nicolae Timofti pe 21 decembrie 2015 a fost cea a lui Ion

Sturza, om de afaceri și fost prim-ministru în anul 1999. Deputații nu s-au prezentat însă la ședința Parlamentului din 4 ianuarie, unde Sturza urma să ceară votul de învestitură, prima încercare de numire a unui prim-ministru fiind considerată astfel epuizată.

Pentru cea de a doua încercare președintele Nicolae Timofti a fost obligat de decizia Curții Constituționale din 29 decembrie 2015 să țină cont de propunerea majorității parlamentare. O astfel de majoritate a fost formată, în condiții pe care mulți analiști le-au apreciat ca fiind netransparente, printr-o declarație semnată miercuri, pe 13 ianuarie, de 56 de deputați. Au semnat membrii Partidului Democrat, cei ai Partidului Liberal, 14 deputați plecați de la comuniști pe 21 decembrie 2015 și care au anunțat că formează Platforma Social-Democrată și încă 7 deputați ai Partidului Liberal Democrat.

În aceeași zi, Partidul Democrat a organizat un amplu miting de susținere a candidatului său la funcția de premier. În cadrul mitingului a fost anunțat și candidatul, acesta fiind Vladimir Plahotniuc. Șeful statului a refuzat însă să-l desemneze pe Plahotniuc în calitate de candidat la funcția de prim-ministru, invocând suspiciuni rezonabile cu privire la

integritatea candidatului. Nicolae Timofti a cerut înaintarea unui alt candidat, dar și reconfirmarea semnăturilor de pe lista inițială, după ce mai mulți semnatori din partea PLDM au anunțat că nu susțin candidatura lui Plahotniuc și își retrag semnătura.

În seara zilei de joi, 14 ianuarie, Nicolae Timofti l-a desemnat în calitate de candidat pe consilierul său Ion Păduraru. Vineri însă, pe 15 ianuarie, Partidul Democrat a insistat asupra faptului că are lista reconfirmată a deputaților din noua majoritate și a înaintat un nou candidat – pe Pavel Filip, considerat un apropiat al lui Vlad Plahotniuc. În seara zilei, Ion Păduraru a anunțat că își retrage candidatura, iar în mai puțin de două ore președintele Nicolae Timofti a anunțat că îl desemnează pe Pavel Filip pentru funcția de premier.

Sâmbătă, 16 ianuarie, Partidul Liberal Democrat a decis în cadrul Consiliului Național Politic al formațiunii că se retrage în opoziție.

Pavel Filip a cerut Parlamentului votul de învestitură pe 20 ianuarie, în cadrul unei ședințe anunțate în ajun. Comisia juridică a Parlamentului a avizat în 7 minute cabinetul propus de Pavel Filip, iar ședința de investire a durat 35 de minute. Liderul

PD, Marian Lupu, a propus să se treacă peste audierea programului de guvernare și peste etapa de întrebări. 57 de deputați, printre care PD, PL, 14 foști comuniști și 7 membri ai PLDM, excluși ulterior din fracțiune, au acordat vot de încredere Guvernului Filip. Votarea a avut loc într-o atmosferă tensionată, în condițiile în care deputații socialiști au încercat să blocheze ședința, iar în stradă mii de protestatari au înconjurat clădirea Parlamentului.

Protestele au degenerat în violențe, o parte dintre protestatari au pătruns într-o anexă a clădirii Parlamentului, distrugând mobilier și deposedând de echipament și telefoane câteva sute de polițiști. În urma ciocnirilor câțiva zeci de polițiști și protestatari au fost internați în spital.

Cabinetul Filip a depus jurământul în noaptea zilei de 20 ianuarie, în jurul orei 23.30, fără ca ceremonia să fie anunțată public și fără accesul presei. Printre prioritățile Guvernului lui Pavel Filip, anunțate la scurt timp după învestire sunt restabilirea relațiilor cu FMI și cu donatorii europeni, implementarea Acordului de Asociere cu UE, relansarea reformei în justiție, dar și scăderea tarifelor și achitarea la timp a pensiilor și salariilor.

Într-o declarație semnată pe 22 ianuarie importante organizații ale societății civile au condamnat graba și modul nedemocratic în care a fost învestit Guvernul Filip, dar și felul în care politicienii mimează și manipulează consultările cu societatea. Semnatarii spun că membrii noului cabinet au semnat o declarație de integritate mult mai vagă decât cea pe care a insistat societatea civilă, iar procedurile au fost netransparente, motiv pentru care consideră că declarația de integritate nu este una valabilă, iar Guvernul Filip nu este demn de încredere până în momentul în care va demonstra contrariul.

Lina Grău

Nicu Popescu: La actuala situație s-a ajuns nu din cauza unor factori externi, ci din cauza corupției clasei politice de acasă

Expertul Institutului European pentru Studii de Securitate de la Paris, Nicu Popescu, spune că noul guvern și noua majoritate parlamentară nu inspiră prea multe speranțe că ar putea relansa sau accelera reformele.

■ **Lina Grău:** Cum se vede dinspre UE situația din Republica Moldova? Lucrurile par să fie confuze chiar și pentru unii observatori locali.

■ **Nicu Popescu:** În fond, este destul de evident că Republica Moldova se află între ciocan și nicovală. Pe de o parte, ciocanul constituie continuarea status-quo-ului actual și a metodelor de guvernare din ultimii câțiva ani, însă fără reforme. Deci continuarea situației cu corupția, poate chiar agravarea ei, capturarea continuă a statului. Și, în acest sens, această alternativă este destul de proastă atât pentru Moldova, cât și pentru mizele europene în Moldova, dar și pentru situația regională, în condițiile în care Moldova se spera că ar fi putut deveni un stat care, cât de cât, se reformează cu mai mult succes decât alte state din regiune.

Pe de altă parte, nicovala constă în faptul că și alegerile anticipate nu neapărat ar rezolva problema, în condițiile în care probabilitatea accederii la putere a forțelor de stânga este destul de mare. Și aici, când ne referim la forțele de stânga, există două elemente. Pe de o parte, există și elementul pro-rus, care îngrijorează multă lume, dar nu este singurul lucru care îngrijorează. Îngrijorează la fel și faptul că, dincolo de orientarea geo-politică, nu prea pare ca forțele de stânga să aibă o energie reformatoare potențială mai mare decât forțele aflate actual la guvernare.

Deci, în acest sens, și status-quo-ul este foarte prost, dar și anticipatele, la fel, reprezintă o perspectivă destul de proastă.

Și anume din această cauză se observă actuala abordare din partea UE a situației dintre Republica Moldova care este, evident, foarte diferită de sprijinul mult mai deschis oferit protestelor din Ucraina acum câțiva ani, sau chiar și sprijinul moral și simpatia care era mult mai evidentă față de protestatari în anul 2009 în Moldova.

Pe de altă parte, se conștientizează faptul că menținerea status-quo-ului, a actualei guvernări care nu inspiră multă încredere în privința gradului său de reformism, poate duce la o agravare a situației economice și, implicit, politice, în viitorul apropiat. Un an în urmă prim-ministru în exercițiu era Lurie Leancă, acum jumătate de an se discuta perspectiva unui prim-ministru ca Maia Sandu, iar acum câteva săptămâni se discuta Ion Sturza ca potențial prim-ministru care a și fost desemnat. Inclusiv prin perspectiva acestor candidaturi la postul de prim-ministru, actuala guvernare nici măcar nu inspiră speranța că ar putea relansa sau accelera reformele.

■ **Lina Grău:** În această situație, am văzut niște luări de poziție ale oficialilor europeni, ale oficialilor americani care de o parte de societatea din Republica Moldova au fost primite destul de contradictoriu. Cum vă explicați aceste luări de poziție în susținerea unui Guvern în privința căruia există suspiciuni rezonabile privind integritatea membrilor și a factorilor care influențează din spate acest Guvern?

■ **Nicu Popescu:** În primul rând, nu este responsabilitatea americanilor sau a europenilor să comenteze fiecare mișcare din politica Republicii Moldova, în condițiile în care, totuși, acest Guvern a obținut o majoritate parlamentară care nu este contestată și președintele Republicii Moldova a desemnat acest prim-ministru. Deci, în condițiile în care există o majoritate clară în Parlament, toate instituțiile Republicii Moldova – de la Curtea Constituțională la Parlament și președinte – au funcționat, din punct de vedere legal, în unison în a asigura acest Guvern, este

un pic incorect să te aștepti că Uniunea Europeană sau Statele Unite ar trebui să joace acest bastion al unor alternative politice. Repet, în condițiile în care toate procedurile din Republica Moldova au fost respectate de jucătorii care au asigurat această nouă guvernare.

Deci, pretențiile față de Europa și Statele Unite sunt exagerate. Pot fi pretenții morale, dar, până la urmă, actorii internaționali au de-a face cu un consens politic în instituțiile legale ale Republicii Moldova și ele nu pot decât să ia act față de această situație.

Un al doilea element constă în faptul că și partenerii internaționali ai Republicii Moldova sunt conștienți de perspectivele probabile ale unor noi alegeri anticipate, iarăși, nu doar prin prisma geo-politică, a orientării Est-Vest, care este una prezentă dar nu este singura, dar și prin prisma lipsei de încredere în faptul că forțele de stânga ar fi capabile și ar fi dorit să soluționeze problemele de fond economice legate de corupția Republicii Moldova.

De aici vine această reticentă față de perspectiva unor alegeri anticipate la această etapă. În plus, undeva mai există și speranța că chiar dacă alegerile anticipate ar avea loc ceva mai târziu, în jumătate de an sau într-un an, forțele de centru dreapta ar fi mai pregătite pentru aceste alegeri decât sunt acum. Există, iarăși, din nou spun, și acest calcul, nu în întreaga Europă sau Statele Unite, dar în rândul unor parteneri ai Moldovei, care, știm bine, în ultimii ani au o relație destul de apropiată cu forțele de centru-dreapta din Moldova.

Lina Grău: Dar care vedeți dumneavoastră că ar fi factorul declanșator pentru eventualele alegeri care să aibă loc într-o jumătate de an sau un an, din moment ce va fi, probabil, până atunci votat un președinte – să vedem dacă se vor acumula 61 de voturi – și din moment ce există un Guvern? Care ar fi premisele?

Nicu Popescu: Premiza ar fi situația reală din țară. Nu au existat factori declanșatori formali pentru protestele din aprilie sau pentru protestele din septembrie 2015.

Factorul declanșator ar putea să apară rapid, în condițiile în care guvernarea are o legitimitate foarte, foarte joasă, în condițiile în care, practic, forțele politice care au constituit majoritatea parlamentară nu se bucură de încrederea unui număr substanțial de cetățeni, chiar din contra, o majoritate absolută a cetățenilor par să respingă legitimitatea acestui Guvern. Există o sumedenie de factori declanșatori care ar putea duce la o resetare sau a guvernării, sau chiar a Parlamentului.

Lina Grău: Presa internațională, France Press în particular, titra zilele trecute că Republica Moldova se aprofundează într-o criză care pare să fie una fără ieșire. În șah există termenul de *tuțvang*, atunci când orice mișcare te duce într-o situație și mai proastă decât cea actuală. Cum vedeți evoluând lucrurile în viitorul apropiat?

Nicu Popescu: Există această situație de blocaj politic, Republica Moldova este într-o situație în care și menținerea status-quo-ului este dezastruoasă, dar și probabila ieșire din acest status-quo prin alegeri anticipate poate fi și ea potențial dezastruoasă. Deci, în acest sens, da, Moldova se află într-o astfel de situație. Și acesta este în primul rând un eșec la nivel de clasă politică pe întreg spectrul – și guvernare, și opoziție, și centru, și dreapta, și stânga.

Totodată, dacă doriți, un anumit optimism inspiră și starea și preferințele politice ale cetățenilor care, pe de o parte, în ultima jumătate de an în special, nu mai asociază Europa și integrarea europeană cu PLDM, cu PD sau PL. Dacă ne uităm la sondaje, dar și la reacțiile publice față de evenimentele politice din ultimele săptămâni, putem să vedem că opinia publică este gata pentru o nouă generație de politicieni – atât pe stânga, dar, mai nou, și pe dreapta. Rămân să vedem în ce măsură această nouă generație de politicieni și partide vor fi în stare să preia acel spectru politic care era până acum dominat de PLDM, PD și PL.

Dar ca impuls societal cred că cetățenii Republicii Moldova par să demonstreze un grad de discernământ politic poate nu perfect, dar mult mai bun decât cel al clasei politice, care a devenit mult prea consumată de

propriile afaceri de corupție, compromisuri cu moralitatea, care au și dus la acest grad sporit de decredibilizare a guvernării Republicii Moldova în primul rând în fața cetățenilor, dar și în afara Republicii Moldova.

Lina Grău: Din punctul de vedere al securității regionale, cum arată acum Republica Moldova? Cât de vulnerabilă este și la ce fel de provocări?

Nicu Popescu: Evident că un astfel de context creează ample oportunități de destabilizare a situației din Republica Moldova de către potențiale forțe externe. Dar totodată la această situație s-a ajuns nu atât din motive externe, cât din motive de ordin intern. Și aceste motive de ordin intern țin de modul cum a fost guvernată Republicii Moldova în ultimul timp, de nerezolvarea problemei corupției, de agravarea acesteia în ultimii ani, de situația unui stat capturat, de lipsa crescândă a pluralismului politic, de dominarea în politicul din Republica Moldova a unei forțe politice care, dacă ne uităm la sondaje, este una dintre cele mai puțin populare din Republica Moldova. Și toate aceste rupturi interne și clivaje dintre ceea ce vrea poporul și ceea pentru ce se votează, dar și modul cum au gestionat acest mandat politic clasa politică evident că este principala sursă de destabilizare a Republicii Moldova. Factorii externi sunt secundari în această situație.

Există un val de presă care spune că Federația Rusă ar încerca să alimenteze, să sprijine aceste proteste și acest val de contestare. Acest lucru este probabil, dar, până la urmă, nu trebuie să uităm faptul că nu Federația Rusă este principalul responsabil pentru eșecurile guvernării în materie de corupție, în materie de decredibilizare și chiar de abuz a mesajului de integrare europeană – în condițiile în care se spunea „Europa”, dar în spatele acestor slogane se comiteau o sumedenie de abuzuri. Or, această situație din nou și din nou este una creată de către elitele locale și nu de către Europa, sau Rusia, sau Statele Unite. Și, prin urmare, atât eșecul, cât și soluția potențială la această destabilizare politică din Republica Moldova se află în primul și în primul rând acasă.

Corneliu Ciurea: Necesitatea stabilizării a fost considerată obiectiv prioritar, fiind preferată temporar combaterii corupției

Analistul politic Corneliu Ciurea spune că noul cabinet al lui Pavel Filip este forțat să producă rezultate pozitive foarte rapide pentru a calma spiritele din societate și că acesta nu poate renunța la implementarea Acordului de Asociere, care i-ar asigura sprijinul partenerilor occidentali.

Lina Grău: Cei din piață spun că Guvernul a fost investit cu mari semne de încredere și că din el fac parte oameni în privința cărora există suspiciuni rezonabile de integritate. Pe de altă parte inclusiv partenerii străini spun că Republica Moldova are nevoie de un Guvern, deși în mod sigur și ei au de asemenea suspiciuni privind integritatea guvernării și a procesului de luare a deciziilor. Ce se întâmplă de fapt în Republica Moldova și cum se poate ieși din această situație?

Corneliu Ciurea: Este adevărat că Republica Moldova trăiește o criză politică prelungită, o confruntare dintre o guvernare pro-europeană care suportă atacuri din partea unei opoziții intransigente și care în ultimul timp și-a unit eforturile. Atât cei de stânga, pro-rușii, cât și cei de dreapta, pro-europenii, au recurs la organizarea unor masive acțiuni de protest.

Pe de o parte, guvernarea invocă necesitatea stabilizării situației și calmării spiritelor și necesității de a redresa situația economică, de revenire la normal. Pe de altă parte, opoziția pune în capul mesei obiectivul combaterii corupției și consideră că toate lucrurile bune se pot întâmpla în Republica Moldova doar după ce va fi asanată clasa politică. O asemenea dezbateră în societate, care depășește de multe ori limitele unei discuții civilizate, a fost dusă până la absurd, astfel încât la un moment dat părțile aflate în coliziune nu mai sunt capabile să ajungă la o înțelegere. De aici și toate aceste confruntări, inclusiv stradale, pe care le-am văzut în ultimul timp.

Trebuie să recunoaștem că la începutul anului, prin investirea Guvernului Filip, a existat un semnal pozitiv dat de partenerii occidentali care, păstrându-și rezervele față de calitatea clasei politice din Republica Moldova, totuși au considerat că necesitatea stabilizării este un obiectiv prioritar, preferându-o temporar combaterii corupției și dând astfel undă verde Guvernului Filip, legitimându-l parțial prin declarații de susținere. Acest lucru a nedumerit cumva societatea civilă din țara noastră, chiar și pe o parte dintre ambasadorii accidentali, care au interpretat acest sprijin drept un fel de trădare.

Cu toate acestea, evoluția de mai departe a evenimentelor se pare că le dă dreptate atât Partidului Democrat și majorității absolute, constituite de o manieră destul de dubioasă, cât și partenerilor occidentali, pentru că în ultimele zile observăm o ciudată fuziune dintre opoziția pro-rușă și cea pro-occidentală care la un moment dat admite ideea blocării cursului pro-european al țării noastre.

Trăgând niște concluzii, putem spune că suntem martorii în continuare a unei confruntări geopolitice între Est și Vest.

Majoritatea actorilor politici importanți s-au poziționat în mod clar fie de o parte, fie de cealaltă a baricadei. Și chiar dacă obiectivul combaterii corupției este unul important, regulile unei confruntări geopolitice îi obligă pe actori să ignore aceste aspecte, trecând fiecare în tabăra lui.

În continuare avem o parte a societății civile care ezită în a se poziționa geopolitic, pentru că consideră că lupta cu oligarhia este un obiectiv suprem. Dar cred că acest lucru nu va dura mult și astfel guvernarea Filip va avea o șansă. Pentru că o asemenea poziționare va slăbi, va diminua din presiunea care se exercită asupra Guvernului Filip, dându-i o gură de oxigen.

Lina Grău: Ce șansă de viață dați acestui Cabinet Filip? Având în vedere experiența din ultima perioadă a Republicii Moldova, am putea estima o șansă de viață cam între trei și șase luni – cam acesta a fost termenul maxim al ultimelor guverne.

Corneliu Ciurea: Deocamdată nu putem da multe șanse Guvernului Filip. Cu toate acestea, trebuie să remarcăm că confruntările acerbe pe care le-am urmărit în ultimul timp și presiunea enormă căreia

a fost supusă guvernarea obligă Guvernul Filip să întreprindă măsuri urgente pentru ameliorarea situației.

Am văzut exprimată intenția lui clară de a reduce prețurile la energia electrică, prețurile la combustibil. De asemenea, ministrul Economiei a formulat niște obiective clare pentru ameliorarea situației businessului din Republica Moldova. De asemenea, se urmărește îmbunătățirea situației în domeniul fiscal și vamal. În cazul în care Guvernul Filip de nevoie – subliniem acest lucru – printr-un concurs nefericit de împrejurări prin care a fost strâns la perete, va recurge la asemenea acțiuni de forță majoră care nu au fost întreprinse încă în Republica Moldova și va înregistra anumite succese notabile, printre care deblocarea relațiilor cu donatorii externi, atunci vom putea să vorbim despre șansa Guvernului Filip de a rezista mai mult e jumătate de an.

Dar aceste rezultate trebuie să fie produse imediat. Guvernul Filip, în cazul în care pronosticul nostru se va dovedi adevărat și mișcările de protest vor scădea ca intensitate, are la dispoziție nu mai mult de o lună și jumătate.

■ **Lina Grău:** Următorul moment care ar putea marca o maximă tensiune în Republica Moldova este cel al expirării mandatului președintelui Timofti și necesitatea de a alege un nou președinte, ceea ce ar necesita 61 de mandate în Parlament. Am văzut manifestându-se o majoritate de 57 de deputați. Cele patru voturi „de aur” credeți să se vor găsi pentru votarea viitorului

președinte? S-a speculat candidatura lui Vlad Plahotniuc pentru această poziție. Cum vedeți evoluând lucrurile din această perspectivă?

■ **Corneliu Ciurea:** Din punctul meu de vedere, există o majoritate necesară pentru a vota un nou președinte al țării. Eu cred că voturile suplimentare pot veni atât din partea liberal-democraților, cât și din partea comuniștilor care au rămas în barca lui Voronin.

În ceea ce privește candidatura lui Vlad Plahotniuc la funcția de președinte, eu cred că viitoarea candidatură a unui președinte votabil însă nu este decisă. Dar Partidului Democrat îi va fi foarte greu, eu aș spune chiar extrem de riscant, să promoveze în continuare candidatura dlui Plahotniuc, pentru că prețul pentru o relativă stabilizare a țării a fost foarte mare. Și acum, este extrem de primejdios să agiți lucrurile prin promovarea dlui Plahotniuc.

Deci, din punctul meu de vedere, atât dl Plahotniuc, cât și alți politicieni cu greutate din societatea noastră, precum dl Ghimpu sau dl Voronin, nu se vor afla printre candidații la funcția de președinte. Eu nu exclud că va fi o candidatură neutră. Dar una care nu va fi ostilă Partidului Democrat – asta, da, trebuie să subliniem acest lucru.

■ **Lina Grău:** Cum vedeți evoluând lucrurile mai departe? Sunt voci care spun că alegeri anticipate ar putea avea loc peste o jumătate de an – un an, deci după acest moment al alegerii președintelui. Sunt alte voci care spun că acest Parlament își va duce mandatul

până la capăt. Ați vorbit despre o poziționare destul de radicală, în societatea Republicii Moldova există două tabere, ceea ce sugerează ideea unei confruntări. Care va fi starea de spirit în următoarea perioadă în Republica Moldova?

■ **Corneliu Ciurea:** Foarte mulți opozanți, în special din rândul pro-europenilor și al societății civile, consideră în ultimul timp că alegerile anticipate nu ar fi o soluție acceptabilă, în primul rând pentru că legislația nu prea permite acest lucru, în al doilea rând pentru că există pericolul venirii la putere a partidei pro-rusești, dar nu exclud în totalitate ideea alegerilor anticipate într-un viitor mai mult sau mai puțin îndepărtat. De exemplu, o soluție ar fi organizarea alegerilor anticipate în toamnă.

Totuși o asemenea soluție ar fi o șansă în plus pentru Guvernul Filip, pentru că, după cum am spus, i se oferă o gură de oxigen, o perioadă de exercitare a guvernării în care Guvernul Filip ar putea să se consolideze.

Deci, eu cred că nu atât amenințarea cu alegeri anticipate este periculoasă pentru Guvernul Filip, cât eficiența propriu-zisă a guvernării. Eu cred că dacă Guvernul Filip va rezista o lună și jumătate – două – trei, va trece de încercarea cu alegerea președintelui, abia atunci se va putea spune că probabilitatea alegerilor anticipate este foarte mică.

■ **Lina Grău:** Cineva compara recent Republica Moldova cu Italia anilor 1960, atunci când se consolidau structurile mafiei în țară. Se poate vorbi în acești termeni despre Republica

Moldova, sau este o exagerare totuși?

■ **Corneliu Ciurea:** În ultimul timp se vorbește despre oligarhizarea Republicii Moldova, capturarea statului de către o elită semi-economică, semi-politică și chiar despre existența oligarhatului, ceea ce înseamnă dominația totală a unui singur clan condus de unul dintre liderii Partidului Democrat, Vlad Plahotniuc.

Din punctul meu de vedere, societatea se află încă în perioada de conștientizare, de înțelegere a acestor mutații care se produc în societate, pentru că noi suntem într-un proces de deviere de la un regim oligarhic în care mai mulți oligarhi se aflau într-o luptă mai mult sau mai puțin pluralistă, democratică pentru putere la o situație în care preeminența îi revine unui singur oligarh. Din această cauză se produce și o utilizare din ce în ce mai frecventă a termenului „oligarhat” și nu „oligarhie”.

Această dominație totală despre care se vorbește insistent în societate a dlui Plahotniuc în domeniul politic și economic încă, din punctul meu de vedere, trebuie să fie probată. Practic, în domeniul justiției dl Plahotniuc are influențe enorme, în anumite zone economice de asemenea el domnește în mod autoritar. Totuși, observăm că există în societate și mari focare de rezistență, și zone economice care nu sunt acoperite de dl Plahotniuc, ci de alți businessmani, oligarhi din Republica Moldova. Deci, această dominație netă despre care se vorbește frecvent în societate încă nu este susținută de probe convingătoare.

Ceea ce putem spune însă clar este că influența dlui Plahotniuc în ultimul timp asupra politicului din Republica Moldova a crescut foarte mult. Acest lucru deranjează de altfel nu doar pe cei din societatea civilă din Republica Moldova, dar și pe partenerii occidentali, deoarece se pare că anumite echilibre politice s-au rupt, s-au ruinat în țară.

Dar există și aspectul pozitiv – există acum o persoană sau un grup de persoane care vor să-și asume responsabilitatea pentru stabilizarea situației în țară. Deci, dl Plahotniuc a intrat într-un joc extrem de periculos, care îl obligă să fie mai sensibil față de doleanțele populației și să livreze rezultate reale. În cazul în care el nu va reuși să fructifice această ocazie el practic este condamnat din punct de vedere politic.

Din această cauză nu putem vorbi despre confortul acestei situații de dominare de care beneficiază dl Plahotniuc, pentru că acest tron pe care stă el se află pe marginea unei prăpastii. Deci, nu poți vorbi despre un om că ar fi atotputernic în condițiile în care guvernul lui, guvernul pe care el l-a oficiat și l-a propulsat, riscă să se prăbușească în scurt timp.

Concluzionând, din punctul meu de vedere, omnipotența lui Plahotniuc este exagerată și dl Plahotniuc, prin intermediul guvernului lui, este obligat de populație, de protestatari, de societatea civilă să performeze și să livreze rezultate imediate. Deci, el se află sub o enormă presiune socială care nu-i permite practic să comită greșeli.

■ **Lina Grău:** Din punct de vedere formal Republica Moldova are un Acord de Asociere cu Uniunea Europeană. Din punct de vedere practic, mai mergem pe calea europeană?

■ **Corneliu Ciurea:** Eu cred că nimic nu a fost anulat, doar că procesul de implementare a Acordului de Asociere a fost stopat temporar din cauza absenței unei guvernări reale. Deci, Guvernul Filip a și anunțat că implementarea Acordului de Asociere rămâne a fi o prioritate pentru țara noastră și eu cred că necesitatea reluării finanțării pentru Republica Moldova va obliga Guvernul Filip să fie extrem de responsabil și de receptiv la doleanțele partenerilor externi, inclusiv și înainte de toate la cele ale Uniunii Europene.

Înțelegem din declarațiile făcute că reforma în justiție va fi abordată frontal de către Guvernul Filip. Nu ne rămâne decât să vedem în ce măsură vor fi sinceri guvernării când vor implementa politicile lor.

Dar, repet, situația este de așa natură încât Guvernul Filip este condamnat să implementeze Acordul de Asociere. Dacă nu o va face, va fi lipsit de sigurul aliat posibil – Occidentul. Și retragerea unui asemenea sprijin transformă Partidul Democrat într-o victimă ușoară în fața unei opoziții redutabile compuse din aceste două cele mai influente astăzi partide politice în Republica Moldova – socialiștii lui Dodon și Partidul Nostru al lui Usatîi, partide pro-ruse. Dl Plahotniuc în aceste condiții nu poate să încalce un vector pro-rusesc, nu poate schimba partenerii de dezvoltare.

Anneli Ute Gabanyi: **Ar fi o mare greșeală să ne imaginăm că o clasă politică poate fi schimbată peste noapte**

Experta de la Berlin Anneli Ute Gabanyi, cercetător de științe politice în Germania, spune că în situația actuală de la Chișinău, partenerii occidentali au mers nu atât pe susținerea actualului Guvern, ci pe ideea susținerii unui guvern care să fie cât mai stabil într-un moment de instabilitate maximă. Iar interpretarea potrivit căreia ar fi fost vorba despre susținerea unor persoane concrete nu ar fi tocmai corectă.

■ **Lina Grău:** Republica Moldova a fost în ultimii ani numită adesea „povestea de succes a UE”, dar acum s-a ajuns într-o situație în care este o zonă de instabilitate, de sărăcie, de lipsă de perspective. Ce se întâmplă de fapt?

Anneli Ute Gabanyi: Cred că nici imaginea Moldovei care a predominat până nu demult, cea a unei „povești de succes”, nu a fost tocmai corect reprezentată, deoarece s-a trecut cu vederea din partea occidentalilor asupra anumitor tare care sunt evidente în politica internă a acestei țări. Totuși, consider că în ceea ce privește implementarea politicilor europene Republica Moldova a fost într-adevăr o poveste de succes, cel puțin în comparație cu celelalte țări ale Parteneriatului Estic.

Pe de altă parte, nesiguranța care a dominat tot timpul componența guvernului, colaborarea defectuoasă a diverselor partide în interiorul guvernului a demonstrat clar că a împiedicat funcționarea normală a vieții politice, s-a văzut clar că la diverși politicieni interesele personale, interesele de îmbogățire, și din păcate deseori prin corupție, predominau față de interesele de a reforma Republica Moldova și față de interesul național care este reprezentat de vectorul european.

■ **Lina Grău:** În ultimul timp se discută tot mai mult despre faptul că atât fluxurile economice, cât și cele politice se concentrează tot mai mult în zona unui singur partid și chiar a unei singure persoane. Am auzit și un comentariu care spunea că situația din Republica Moldova acum începe să se asemene tot mai

mult cu cea din Italia anilor 1960, când a fost o perioadă de consolidare a structurilor mafiei. În ce măsură vedeți pericolul ca situația din Republica Moldova să degenereze pe un astfel de scenariu – al controlului total, nedemocratic și netransparent?

■ **Anneli Ute Gabanyi:** Da, într-adevăr, această dezvoltare dă de gândit. Și comparația cu Italia nu este total greșită. Aceste persoane, și mă refer aici la domnul Plahotniuc, vor să iasă din umbră pentru a controla în mod deschis instituțiile politice, instituțiile puterii ale statului, pentru a capta statul Moldova. Dar, și aici, nu este o situație fără leac. Important este ca puterile din stat, în special Parlamentul și reprezentanții celorlalte partide, să reacționeze cu atenție și în mod curajos, pentru a preveni ca această dezvoltare să deranjeze și mai mult.

■ **Lina Grău:** Republica Moldova este o țară care are semnat un Acord de Asociere cu UE, pe de altă parte, există probleme extrem de grave pe interior care țin de corupție, netransparența guvernării etc. Partenerii occidentali au fost puși în situația de a susține un guvern care are probleme evidente cu integritatea membrilor sau a factorilor care stau în spatele lui, pentru a da o șansă acestui vector european. La Chișinău acest lucru a fost perceput cu destulă

surprindere. De ce credeți că s-a mers pe susținerea actualului guvern?

■ **Anneli Ute Gabanyi:** Cred că nu s-a mers atât pe susținerea actualului Guvern, ci pe ideea susținerii unui guvern care să fie cât mai stabil într-un moment de instabilitate maximă.

Occidentul nu întotdeauna se uită numai la persoanele care sunt în anumite funcții, ci se uită mai mult la funcțiile propriu-zise și la efectul pe care îl au acestea asupra stabilității țării. Și cred aceasta a fost motivația. Iar interpretarea cred că nu a fost întotdeauna corect văzută ca fiind o susținere pentru anumite persoane. Dar, desigur, situația este ingrată.

■ **Lina Grău:** Ce mecanisme vedeți pentru a menține Republica Moldova cumva într-o zonă predictibilă și a da speranța unui viitor european unui stat corupt până la măduva oaselor și cu o clasă politică dubioasă și compromisă?

■ **Anneli Ute Gabanyi:** Problema crucială pe care o văd eu este că această relație de asociere în care se află Republica Moldova cu UE nu dă destule instrumente Uniunii Europene pentru a condiționa comportamentul factorilor politici din Moldova într-o anumită direcție.

S-a văzut foarte clar că în țările care au avut o

perspectivă de integrare s-a putut folosi atât „morcovul”, cât și „bâta” pentru neperformanță. În cazul acestui Acord de Asociere nu există această condiționalitate. Faptul că Republica Moldova și populația nu dispun de o perspectivă de aderare la UE mi se pare cea mai mare greșală care s-a putut face. Este un fapt dovedit – nu poți să silești o țară să facă anumite reforme decât dacă această țară și factorii ei de decizie văd că la capătul tunelului există acea lumină.

Și cred că Republica Moldova este totuși o excepție printre celelalte țări ale Parteneriatului Estic și cred că poate să devină din nou un exemplu pozitiv, o poveste de succes a acestei politici.

Dar fără cel puțin *perspectiva unei perspective*, așa cum o numesc eu, puterea de atracție a UE este prea slabă pentru a combate toate tendințele pe care le vedem către corupție, către delăsare și lipsă de încredere. Noi vedem foarte clar că poporul Republicii Moldova, cei care mai trăiesc încă acolo, vedem că oamenii de rând au pierdut speranța, au pierdut încrederea după atâtea alegeri, după atâtea farse care se produc prin sciziunea și reîntâlnirea partidelor zise pro-europene de la guvernare. Pe undeva, este o situație aproape tragi-comică.

■ **Lina Grău:** Greu de imaginat că Republica

Moldova ar putea redeveni povestea de succes a UE fără schimbarea clasei politice. Și în acest context vroiam să vă întreb ce șanse vedeți pentru dreapta din Republica Moldova, pentru segmentul de centru-dreapta, care a fost practic spulberat de aceste scandaluri de corupție. Ce șanse are Republica Moldova pentru o nouă clasă politică de calitate care ar putea reinventa această poveste de succes a UE?

■ **Anneli Ute Gabanyi:** Ar fi o foarte mare greșeală să ne imaginăm că o clasă politică ar putea fi schimbată peste noapte. Și chiar și dacă am schimba persoanele cu niște oameni tineri, educați poate în Occident, am fi foarte decepționați. Și s-a văzut foarte clar că nu acesta este drumul.

Schimbarea clasei politice este o acțiune care durează și care cere foarte mult efort și foarte multă perseverență. Cred că exemplul, pentru mine cel puțin, cel mai concludent din întreaga Europă este chiar

exemplul României lui Klaus Iohannis, așa cum reiese din programul lui pentru alegerile prezidențiale, „România lucrului bine făcut”. Se vede foarte clar că un rezultat bun poate fi obținut doar prin acțiuni care încep în interiorul partidelor, un fel de asanare în a alege șefii, a alege cadrele pe care se va baza partidul în viitor, modificarea legilor finanțării partidelor, a legii funcționării Parlamentului. Pentru ca apoi sub influența acestor schimbări oamenii la alegeri să fie încurajați să aleagă doar pe acei reprezentanți care cred ei că nu vor promite doar pentru ca, ajungând la putere, să fie corupți și să lucreze în detrimentul interesului național. Acesta este singurul drum care poate duce în direcția bună.

Deci, aceste lucruri sunt foarte greu de rezolvat, este, după părerea mea, nerealist să așteptăm o schimbare totală imediat.

În Republica Moldova există oameni politici cinstiți, dar

ei trebuie să aibă o șansă în contextul politic. Iar noi, cei din Occident, trebuie să fim atenți cu cine ne afișăm. Pentru că uneori ne afișăm și cu oameni despre care din presă ar fi reieșit demult că nu sunt atât de puri precum vor să apară.

■ **Lina Grău:** Care ar fi atitudinea corectă a Occidentului pentru a facilita această transformare a Republicii Moldova?

■ **Anneli Ute Gabanyi:** Pericolele sunt din mai multe părți. Trebuie acționat repede. Oamenii de bine nu trebuie să piardă încrederea în vectorul european și trebuie să-și dea seama că acest vector până la urmă va însemna stabilitate, va însemna și o bunăstare pas cu pas. Adică trebuie speranță, încredere și, bineînțeles, trebuie ajutor material pentru oamenii săraci, pentru că ei sunt cei care au rămas în țară.

Noi, din Occident, ar trebui să sprijinim nu numai guvernul pe principii de familii politice

– adică social-democrații doar pe social democrați, popular-europenii doar pe cei afiliați curentului popular-european. Nu, trebuie să acordăm susținere pentru parcursul european peste interesele partidelor noastre, celor care guvernează în Republica Moldova.

Țara trebuie să ajungă să treacă de această criză, pentru că tare mă tem să nu vor fi prea multe ocazii de acum înainte unde organele alese ale Republicii Moldova vor putea să se afirme împotriva acestui curent de stradă, care este totuși destul de intransparent. Este clar că Rusia are un interes în destabilizarea politicii din Republica Moldova, în destabilizarea în general a sistemului parlamentar prin forțele anarhice ale străzii, prin opoziția extraparlamentară și prin tot felul de campanii în presă. Și noi știm foarte bine că Rusia are o foarte mare influență în presa care se consumă în Republica Moldova, ba chiar și la noi, în Germania.

Opiniile exprimate de experți în cadrul editorialelor nu reflectă în mod necesar punctul de vedere al Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) și al Asociației pentru Politică Externă (APE).

Asociația pentru Politică Externă (APE) este o organizație neguvernamentală angajată în susținerea procesului de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană și facilitarea procesului de soluționare a problemei transnistrene în contextul europeanizării țării. APE a fost constituită în toamna anului 2003 de un grup proeminent de experți locali, personalități publice, de foști oficiali guvernamentali și diplomați de rang înalt, toți fiind animați de dorința de a contribui cu bogata lor experiență și expertiză la formularea și promovarea de către Republica Moldova a unei politici externe coerente, credibile și eficiente.

Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) este o fundație politică social-democrată germană, scopurile căreia sunt promovarea principiilor și fundamentelor democrației, a păcii, înțelegerii și cooperării internaționale. FES își îndeplinește mandatul în spiritul democrației sociale, dedicându-se dezbaterii publice și găsirii, într-un mod transparent, de soluții social-democrate la problemele actuale și viitoare ale societății. Friedrich-Ebert-Stiftung activează în Republica Moldova din octombrie 2002.